

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานศาลยุติธรรม : ศึกษากรณีศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 4 เป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นข้อมูลเชิงคุณลักษณะของผู้ร่วมวิจัยและไม่สามารถจัดทำในรูปปริมาณได้ การเก็บข้อมูลจึงกระทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์และการจดบันทึก การวิเคราะห์ข้อมูล การวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นแล้วสรุปอธิบาย หรือบรรยายด้วยถ้อยคำ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 1540 : 19) และนอกจากนี้ ผู้วิจัยจึงยังดำเนินการวิจัยแบบอุปนัย (Inductive Approach) นั่นคือการทำวิจัยที่เริ่มต้นจาก “สิ่งที่จำเพาะเจาะจง” ไปสู่ “สิ่งทั่วไป” (From the Particular to the General) สิ่งที่จำเพาะเจาะจงก็คือข้อมูล ซึ่งได้มาจากประชากรตัวอย่างที่เลือกมา โดยเฉพาะจำนวนหนึ่ง สิ่งทั่วไปคือ ข้อสรุปในรูปของคำอธิบายหรือกรอบแนวคิดทฤษฎี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั่วไปกับประชากรและสถานการณ์ในวงกว้าง นอกเหนือจากที่ถูกเลือกมาเพื่อการวิจัยนั้น (ชาย โภชิตตา. 2552 : 31-32) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลากิจการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ทำการศึกษาสภาพกระบวนการบังคับคดี ปัญหาและอุปสรรคของการบังคับคดี รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบังคับคดี

โดยมีประชากรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวิธีการเก็บรวมข้อมูลหลายอย่าง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมีต้องใช้เครื่องมือที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างจึงแยกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 เอกสาร (Secondary Sources) ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 ลักษณะ 5 ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 คู่มือการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญา และหนังสือหรือตำราทางวิชาการทั่วไป วารสาร พจนานุกรม รายงานการวิจัย บทความวิจัย รายงานการศึกษาส่วนบุคคล คำพิพากษา ศาลฎีกา และวิทยานิพนธ์ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 4 มีทั้งหมด 28 ศาล แบ่งเป็น ศาลจังหวัด 14 ศาล คือ ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ ศาลจังหวัดขอนแก่น ศาลจังหวัดนครพนม ศาลจังหวัดบึงกาฬ ศาลจังหวัดพล (ตั้งอยู่อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น) ศาลจังหวัดมหาสารคาม ศาลจังหวัดมุกดาหาร ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลจังหวัดเลย ศาลจังหวัดสกลนคร ศาลจังหวัดสวางคแดนดิน (ตั้งอยู่อำเภอสวางคแดนดิน จังหวัดสกลนคร) ศาลจังหวัดหนองคาย ศาลจังหวัดหนองบัวลำภู ศาลจังหวัดอุดรธานี ศาลแขวง 2 ศาล คือ ศาลแขวงขอนแก่น และศาลแขวงอุดรธานี ศาลเยาวชนและครอบครัว 12 ศาล คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาฬสินธุ์ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครพนม ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมุกดาหาร ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเลย ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสกลนคร ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองคาย ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหนองบัวลำภู ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุดรธานี ในการศึกษาวิจัยนี้เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มศาลจังหวัดและศาลแขวง เนื่องจากมีสถิติการผิดสัญญาประกันเป็นจำนวนมาก ส่วนศาลเยาวชนและครอบครัวมีสถิติการผิดสัญญาประกันน้อยมากจึงไม่เกิดปัญหาการบังคับคดีผู้ประกัน กลุ่มประชากรในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 6 กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานศาลยุติธรรม กลุ่มผู้บริหารศาลแต่ละจังหวัด กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ กลุ่มผู้ปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีผู้ประกัน กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ และกลุ่มผู้ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

ของศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 4 โดยสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ
แนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพของกระบวนการ
บังคับคดีผู้ประกันของศาลซึ่งจะใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview)
เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวประมาณ 60 นาที ตามข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ โดยประเด็น
คำถามผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเนื้อหาที่สัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของ
การวิจัย ดังมีรายละเอียดของประชากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.2.1 ผู้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมการบังคับคดีนายประกัน ได้แก่ เลขาธิการ
สำนักงานศาลยุติธรรมหรือผู้แทน

1.2.2 ผู้บริหารศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 4 ที่ได้รับรางวัล
ศาลยุติธรรมดีเด่นระดับภาค

1.2.3 ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ผู้พิพากษาผู้เคยมีคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดี
ผู้ประกัน จำนวน 8 คน ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาล (กรณีศาลจังหวัด) และ
ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล (กรณีศาลจังหวัดที่ตั้งในเขตอำเภอและศาลแขวง) ในฐานะ
ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามาที่กฎหมายกำหนด จำนวน 16 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
เกี่ยวกับการรับคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่
ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์บังคับคดีนายประกัน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 29 คน

1.2.4 ผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีนายประกัน ได้แก่ ผู้ประกันที่ศาลเคย
มีคำสั่งปรับผู้ประกันและอยู่ระหว่างบังคับคดี จำนวน 3 คน

1.2.5 ข้าราชการในสังกัดหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบังคับ
คดี เช่น พนักงานอัยการ และเจ้าพนักงานบังคับคดี จำนวน 3 คน

1.2.6 ผู้ติดตามผลการบังคับคดีนายประกัน ได้แก่ อธิบดีหรือรองอธิบดีผู้พิพากษา
ภาค จำนวน 1 คน

สรุป ประชากรตัวอย่างในการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 38 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีในการเข้าหาความจริง
ซึ่งเป็นการศึกษาที่ต้องเจาะลึกในเรื่องที่ศึกษา การใช้เครื่องมือในการวิจัย จึงถือเป็นเทคนิค
และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก แล้วนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลใน
การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุภาคี
(Multiple Methodologies) โดยเป็นระเบียบวิธีวิจัยหลายวิธีซึ่งผสมผสานกัน ดังนี้

2.1 การวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิโดยในการวิจัยเรื่อง รูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานศาลยุติธรรมนั้น ข้อมูลเกือบทั้งหมดจะอยู่ในรูปเอกสารหรือสารสนเทศของทางราชการอยู่แล้ว ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้การวิจัยทางเอกสารเป็นหลักของการวิจัย โดยจะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือหรือตำราทางวิชาการทั่วไปวารสาร พจนานุกรม คำพิพากษาศาลฎีกา รายงานการวิจัย บทความวิจัย รายงานการศึกษาส่วนบุคคล วิทยานิพนธ์ในระดับการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการการบังคับคดีของหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ที่เคยจัดทำไว้ก่อนหน้าแล้ว ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ และนอกจากนี้ยังเป็นการรวบรวมข้อมูลในรูปแบบทางสถิติ แผนงาน นโยบาย โครงการ รายงานประจำปีและระเบียบข้อกฎหมายจากสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงกระบวนการบังคับคดีผู้ประกัน ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเอกสารนอกเหนือจากการค้นคว้าทบทวนทางเอกสารแล้ว ผู้วิจัยยังได้สืบค้นข้อมูลจากสื่อสารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการนำเสนอข้อมูลบนเว็บไซต์ต่างๆ โดยเฉพาะเว็บไซต์ของห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม

2.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิเป็นการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนอย่างยิ่งในการผลักดันระดับนโยบายการบังคับคดีผู้ประกัน โดยจัดตั้งศูนย์บังคับคดีผู้ประกันขึ้นในแต่ละศาลทั่วประเทศ โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เจาะลึกจากประชากรที่ศึกษาซึ่งเป็นผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ได้แก่ เลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรมหรือรองเลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรมหรือผู้รับผิดชอบงานด้านการบังคับคดีผู้ประกันซึ่งได้รับมอบหมายจากสำนักงานศาลยุติธรรมให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการต่างๆที่เกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีข้อมูลที่ดีลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษเหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย ซึ่งสามารถเรียกได้ว่า “เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” (Key Informant) เพื่อดึงแนวคิด ทักษะคิด ความจริง การคาดประมาณ และปฏิกิริยาเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันของศาลยุติธรรมไทย รวมทั้งแนวนโยบายและแผนงานการบังคับคดีผู้ประกันในศาลทั่วประเทศ โดยลักษณะคำถามจะเป็นคำถามเปิด (Open-Ended Questions) ซึ่งแยกเป็น คำถามหลัก (Main Question) คำถามชักใช้ไล่เรียง (Probe) และคำถามติดตาม (Follow up) โดยคำถามหลักจะเป็นการถามตรงประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ที่วิจัย ส่วนคำถามชักใช้ไล่เรียงจะเป็นการถามเพื่อต้องการให้ผู้ตอบคำถามระบุดึงแนวคิด ทักษะคิด ความจริง การคาดประมาณ และปฏิกิริยาเกี่ยวกับประเด็นที่ถามเพื่อจะได้ตอบให้จบประเด็น และคำถามติดตามนั้นจะ

เป็นการซักถามต่อเนื่อง และขยายความตามนัยสำคัญที่ผู้ตอบคำถามได้พูดไปเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อหาสาระของคำถาม หากมีการถามครบถ้วนดังที่กำหนดไว้ก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่ลึกและครบถ้วนทุกด้าน

2.3 การสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรที่ศึกษาซึ่งคำถามต่าง ๆ ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นมาใช้ประกอบการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน มีลำดับขั้นตอนเรียงเหมือนกัน สำหรับการตั้งคำถามนั้นจะมีทั้งคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง และคำถามที่ให้คำตอบตามความต้องการ (สุภางค์ จันทวานิช. 2543 : 75)

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรที่ศึกษาที่เป็นผู้บริหารศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 4 คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากเป็นศาลที่ได้รับรางวัลศาลยุติธรรมดีเด่นระดับภาคในปี 2557 ผู้พิพากษาผู้เคยมีคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน จำนวน 8 คน ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลในฐานะซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาตามที่กฎหมายกำหนด จำนวน 16 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรับคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์บังคับคดีนายประกัน จำนวน 2 คน ผู้ประกันที่ศาลเคยมีคำสั่งปรับเนื่องจากผิดสัญญาประกันและอยู่ระหว่างบังคับคดี จำนวน 2 คน ผู้แทนหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี ได้แก่ พนักงานอัยการ และเจ้าพนักงานบังคับคดี รวม 3 คน อธิบดีหรือรองอธิบดีผู้พิพากษาภาค จำนวน 1 คน แต่เนื่องจากกลุ่มประชากรที่ศึกษาทั้ง 6 กลุ่ม มีองค์ความรู้ด้านการบังคับคดีแตกต่างกัน การตั้งคำถามจึงมีเทคนิคและรายละเอียดแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามปลายเปิดนั้น จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยจะเป็นคำถามเพื่อให้ประชากรที่ศึกษาในแต่ละกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันของสำนักงานศาลยุติธรรมในมุมมองของตนได้หลากหลายและครบถ้วน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการอ่านจากเอกสารต่าง ๆ อย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นหนังสือวิชาการทั่วไป วารสาร พจนานุกรม รายงานการวิจัย บทความการวิจัย รายงานการศึกษาส่วนบุคคล วิทยานิพนธ์ในระดับการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ

กระบวนการบังคับคดีผู้ประกัน ทั้งในและต่างประเทศ พร้อมกับเรียบเรียงเนื้อหาสาระตามประเด็นที่ศึกษาในขณะเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ไปพร้อมกันและผู้ใช้ยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลทางตัวเลขหรือสถิติทางคดีจากสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และยืนยันการตีความหรืออธิบายความต่าง ๆ ในประเด็นที่ศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

นอกจากผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังได้สืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากสื่อสารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการนำเสนอข้อมูลบนเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยเฉพาะเว็บไซต์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม

3.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกจากประชากรที่ศึกษาซึ่งเป็นผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ได้แก่ เลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรมหรือรองเลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรม หรือผู้พิพากษาที่รับผิดชอบงานบังคับคดีผู้ประกันที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานศาลยุติธรรมให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบพัฒนาระบบการบังคับคดีผู้ประกันซึ่งถือเป็น “เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” (Key Informant) เนื่องจากเป็นผู้มีข้อมูลที่ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษเหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัยเมื่อผู้วิจัยตกลงตัดสินใจเลือก “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” แล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมดังกล่าว เพื่อกำหนดนัดวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์เจาะลึกสัมภาษณ์เจาะลึก

3.3 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

3.3.1 ส่งจดหมายอย่างเป็นทางการในนามบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์โดยมีการนัดหมาย วันและเวลา สถานที่ และจัดส่งโครงสร้างคำถามการสัมภาษณ์ล่วงหน้าก่อนการสัมภาษณ์ 1 สัปดาห์

3.3.2 กำหนดการสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มประชากรที่ศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 4 ที่ได้รับรางวัลศาลยุติธรรมดีเด่นระดับภาค คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ผู้พิพากษาผู้เคยมีคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน จำนวน 8 คน ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาล จำนวน 16 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรับคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์บังคับคดีนายประกัน จำนวน 2 คน กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีผู้ประกัน ได้แก่

ผู้ประกันที่ศาลเคยมีคำสั่งปรับเนื่องจากผิดสัญญาประกันและอยู่ระหว่างบังคับคดี จำนวน 3 คน กลุ่มผู้แทนหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี ได้แก่ พนักงานอัยการ และเจ้าพนักงานบังคับคดี รวม 3 คน กลุ่มผู้ติดตามผลการบังคับคดีนายประกัน ได้แก่ อธิบดีหรือรองอธิบดีผู้พิพากษาภาค 4 จำนวน 1 คน ด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยอาศัยช่วงเวลาและสถานที่ตามแต่กลุ่มตัวอย่างจะสะดวก แต่ได้รับแจ้งจากผู้ให้ข้อมูลบางท่าน ในทำนองว่า ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยขออนุญาตหมายนั้น ผู้ให้ข้อมูลมีภารกิจราชการศาลยุติธรรมที่สำคัญและเร่งด่วน เนื่องจากท่านเป็นผู้บริหารของศาลไม่สะดวกที่จะให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้ากัน (Face-to-face) อย่างไรก็ตาม ท่านยินดีที่จะให้ข้อมูลด้วยการให้สัมภาษณ์เจาะลึกทางระบบสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เช่น ทางโทรศัพท์ เป็นต้น จึงเป็นปัญหาอุปสรรคการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากตามหลักการสัมภาษณ์ให้ผลดีที่สุดแล้ว ควรจะเป็นแบบเผชิญหน้ากัน แต่ในบางสถานการณ์การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์อาจมีประสบความสำเร็จเช่นกัน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547 : 70)

3.3.3 กระบวนการในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 อธิบายวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ รวมทั้งหัวข้อการวิจัยโดยย่อ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเข้าใจได้ตรงประเด็น
- ขั้นตอนที่ 2 ทำการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนด โดยผู้วิจัยจะมีการกล่าวนำ ถึงความเชื่อมโยงในประเด็นคำถามต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เป็นแนวทางการวิเคราะห์คำตอบให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์
- ขั้นตอนที่ 3 สรุปประเด็นของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์รับฟัง เพื่อให้มั่นใจว่าการตีความและความเข้าใจของผู้สัมภาษณ์มีความถูกต้องสอดคล้องกับความคิดเห็น ผู้ถูกสัมภาษณ์
- ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการสัมภาษณ์แต่ละท่านและจัดเก็บผลการสัมภาษณ์อย่างเป็นหมวดหมู่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Data)

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการจัดระเบียบ หาโครงสร้างและความหมายของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมา ดังนั้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งหมดในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Analysis) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่ต้องการความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และการค้นหาอย่างมีระบบ (Systematic Searching) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547 : 237)

เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หมายถึง กระบวนการจัดการข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลมีความหมายขึ้นมา เป็นการตีความและเป็นการหาคำอธิบายเชิงทฤษฎีขึ้นมาจากข้อมูล ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (ชาย โพธิ์สิตา. 2552 : 359-351)

4.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นกระบวนการจัดด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบ ทั้งกายภาพและเนื้อหาพร้อมที่จะแสดงและนำเสนออย่างเป็นระบบได้

4.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา อันเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อบอก “เรื่องราว” ของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายที่ข้อมูลซึ่งได้ถูกจัดระเบียบได้ดีแล้ว “พูด” ออกมา

4.3 การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุป/ความหมายที่ได้้นั้นมีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมานั้นอาจจะอยู่ในรูปของคำอธิบายกรอบแนวคิด หรือทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิเคราะห์นั้น

ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยในครั้งนี้มีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบทั้งสามข้างต้น ดังนี้

1. การจัดกระทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยยึดตามกรอบ ดังต่อไปนี้

- 1.1 นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล
- 1.2 นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ให้เรียบร้อยเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.3 สรุปข้อมูลจากเครื่องมือในแต่ละกลุ่ม
- 1.4 นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 2.1 ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับคืนมาและข้อมูลที่สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง
- 2.2 นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ให้เรียบร้อยเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละกลุ่มจากเครื่องมือ

2.4 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแต่ละกลุ่มมาเรียบเรียงผลตามความมุ่งหมาย

เชิงพรรณนา

3. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodology Triangulation) และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธี (Investigator Triangulation) ดังนี้

3.1 ด้านข้อมูล คือ

3.1.1 ด้านสถานที่ ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจาก 14 จังหวัด

3.1.2 ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากกลุ่มตัวอย่าง

หลายกลุ่ม

3.2 ด้านทฤษฎี ใช้ทฤษฎีตามที่กล่าวอ้างอิงไว้ในบทที่ 2 เป็นเครื่องตรวจสอบ

3.3 ด้านผู้วิจัย ได้ใช้ข้อมูลจากผู้วิจัยหลายคนที่วิจัยในลักษณะเดียวกันมา

ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลตรงกับผลการวิจัยหรือไม่

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ สรุปตามประเด็นของความมุ่งหมายของการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ระยะที่ 2 การสร้างและยืนยันรูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อได้ทำการศึกษาสภาพกระบวนการบังคับคดีผู้ประกัน ปัญหาและอุปสรรคของการบังคับคดีผู้ประกัน รวมทั้งทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบังคับคดีผู้ประกัน โดยศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีผู้ประกัน จนได้ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ในระยะที่ 1 แล้ว ต่อมาผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นหาแนวทางและสร้างรูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในระยะที่ 1 และทำการออกแบบแนวทางการบังคับคดีผู้ประกันที่มีประสิทธิภาพของศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 4 โดยอาศัยแนวคิดการสร้างกลยุทธ์จากฐานการวิจัยเชิงสำรวจทางการบริหารจัดการ (สัญญา เคนาภูมิ, 2559) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. สังเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้จากสภาพปัญหาและอุปสรรค แนวทางการแก้ไขของกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันของศาลในสังกัดอธิบดีผู้พิพากษาภาค 4
2. นำแนวความคิดสร้างกลยุทธ์จากฐานการวิจัยเชิงสำรวจทางการบริหารมาใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูล
3. ร่างรูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันที่ประประสิทธิภาพของศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 4
4. การยืนยันรูปแบบครั้งที่ 1 โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบังคับคดีผู้ประกัน (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาร่างรูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันที่มีประสิทธิภาพของศาลยุติธรรมในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 4 โดยมีวาระการประชุมและบันทึกข้อมูลการประชุม
5. การยืนยันรูปแบบครั้งที่ 2 และสร้างรูปแบบที่ผ่านการยืนยัน เมื่อได้ประชุมพิจารณายืนยันรูปแบบกระบวนการบังคับคดีที่มีประสิทธิภาพในครั้งที่ 1 แล้ว ต่อมาผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและจากการวิจัยอื่นมาทำการประมวลแบบแผนและเชื่อมโยงกันเพื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันของศาลยุติธรรมว่ามีกระบวนการและวิธีดำเนินการอย่างไรและประสิทธิภาพอย่างไรหรือไม่ และเพียงใด ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการตีความหรือแปลความ แล้วนำเสนอรูปแบบดังกล่าวให้ผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญพิจารณายืนยันรูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันครั้งที่ 2 จากนั้นผู้วิจัยได้สร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่ปรากฏเห็นด้วยการนำข้อมูลย่อย ๆ หลาย ๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมและสร้างรูปแบบกระบวนการบังคับคดีผู้ประกันที่ผ่านการยืนยันทั้งสองครั้ง โดยพิจารณาจากลักษณะที่พบเห็นร่วมกัน ซึ่งจะได้ข้อค้นพบใหม่ อันจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการบังคับคดีของศาลยุติธรรมต่อไปในอนาคต